

УДК 327

DOI: 10.30840/2413-7065.2(83).2022.261062

ГЕОПОЛІТИЧНА РОЛЬ КИТАЮ В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Леонід ЧУПРІЙ*orcid.org/0000-0001-7221-5703**доктор політичних наук, кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник відділу філософії та геополітики НДІУ*

Анотація. У статті досліджується посилення зовнішньополітичної діяльності Китаю в умовах активізації сучасних викликів. Зазначається, що Китай входить до числа найбільш швидкозростаючих економік світу, він став найбільшим експортером у світі, збільшивши при цьому також і імпорт. Підкреслюється, що у відповідь на економічне зростання Китаю на Заході та в деяких азійських країнах, зокрема Японії, сформувалася концепція «китайської загрози», фундатори якої вважають, що Китай негативно впливає на азійську систему безпеки через його посилене економічне зростання і прагнення відігравати домінуючу роль в регіоні, не завжди враховуючи інтереси інших азійських країн. Визначаються особливості сучасного зовнішньополітичного курсу Китаю, зокрема, зазначається, що, як і раніше, серйозна увага приділяється відносинам з великими державами. Так, Сі Цзіньпін активно контактує з США, країнами Євросоюзу, Індією. Значний акцент робиться на збалансованому зовнішньополітичному курсі країни. Велика увага приділяється країнам БРІКСу, зокрема Росії, Індії та ПАР. Китай також зміцнює відносини з країнами, що розвиваються. Про це свідчить візит Сі Цзіньпіна в південноафриканські країни і країни Карибського басейну. Особлива увага приділяється російському вектору, який спрямований на те, щоб спільно протистояти США і НАТО. Підкреслюється, що економічне та геополітичне зростання Китаю також створює цілий ряд проблем, які потрібно вирішити. Це насамперед неповний перехід до ринкової економіки, надмірне державне втручання в економіку, банківський сектор, відсутність верховенства права, порушення прав і свобод людини, велика залежність від експорту, сильне надлишкове кредитування і зростаючий борг, екологічні проблеми.

Ключові слова: геополітика; Китай; західний вектор; «теорія примирення»; конфуціанство; С. Хантінгтон; З. Бжезінський; гібридні протистояння.

CHINA'S GEOPOLITICAL ROLE IN THE MODERN GLOBALIZED WORLD

Leonid CHUPRII*Doctor of Political Sciences, Candidate of Philosophical Sciences,
senior research fellow of the Philosophy and Geopolitics Department of RIUS*

Annotation. The article examines the strengthening of China's foreign policy activity in the conditions of the activation of modern challenges. It is pointed out that today China is increasing its political, economic, and cultural influence in the world. It is noted that China is one of the fastest-growing economies in the world, it has become the largest exporter in the world, while also increasing imports. Thus, the average growth of Chinese exports in recent decades has increased by 5 times, and the growth of imports - by 4.7 times. It is emphasized that in response to China's economic growth in the West and some Asian countries, including Japan, the concept of the "Chinese threat" has emerged, the founders of which, believe that China has a negative impact on the Asian security system because of its

© Чупрій Л.

increased economic growth and its desire to play a dominant role in the region, while not always taking into account the interests of other Asian countries. The peculiarities of the current foreign policy course of China are determined, in particular, it is noted that, as before, serious attention is paid to relations with the great states. Thus, Xi Jin Ping is in active contact with the United States, the European Union, and India. Significant emphasis is placed on a balanced foreign policy course. Much attention is paid to the BRICS countries, including Russia, India, and South Africa. China is also strengthening relations with developing countries. This is evidenced by Xi Jinping's visit to South Africa and the Countries of the Caribbean. Particular attention is paid to the Russian vector, which is aimed at jointly confronting the United States and NATO. It is emphasized that China's economic and geopolitical growth is also holding back several issues that need to be addressed. These are, first of all: incomplete transition to a market economy, excessive state intervention in the economy, in the banking sector, lack of rule of law, violation of human rights and freedoms, high dependence on exports, strong excess credit and growing debt, environmental problems.

Keywords: geopolitics; China; Western vector; "theory of reconciliation"; Confucianism; Huntington; Brzezinski; hybrid confrontations.

Нині відбувається трансформація світової політичної системи, відтак роль одних держав і регіонів посилюється, а інших послаблюється. Так, сьогодні значно активізуються впливи азійських країн, зокрема Китаю, який претендує на лідерські позиції у світі. Найімовірніше, в найближчі 20 років економічними світовими лідерами стануть Китай та деякі інші країни, що успішно розвиваються (Індія, Бразилія та інші), унаслідок перш за все демографічних причин, які сформують новий економічний ландшафт і зосередять у своїх руках практично все промислове виробництво та значну частину сфери послуг. При цьому, однак, США збережуть лідерство у виробництві нових технологій, залишаться країною передового бізнесу та всесвітнім центром ринку капіталів.

Робота Р. Фогеля, Нобелівського лауреата в галузі економіки та професора школи бізнесу Чиказького університету, підтверджує ці думки. За його підрахунками, до 2040 р. ВВП Китаю дорівнюватиме 123 трлн. дол. США – приблизно у 3 рази більше всього світового продукту, виробленого у 2000 р. Але найголовніше те, що Китай перетвориться

на надбагату країну з показником у 85 тис. дол. ВВП на душу населення при вдвічі меншому прогнозованому значенні для ЄС – 15 [12, с. 88]. Науковець також стверджує, що його розрахунки близькі до прогнозів ЦРУ і журналу *The Economist*. Власне, такий невтішний для європейців результат визначається не якимись приватними проблемами ЄС, а фундаментально нижчою порівняно зі зростаючими глобальними силами конкурентоспроможністю Європи, яка старіє і втратила динамізм у розвитку, глобальній економіці тощо. Крім Китаю, до цих сил відносять ще Індію і країни Південно-Східної Азії.

Деякі експерти, наприклад Дж. Сорос, вважають, що Китай корінним чином зможе змінити фінансову систему світу, долар поступово втратить свої позиції і перестане бути головною валютою світу, але на заміну йому прийде не євро, а юань. Так, філантроп у своєму інтерв'ю *Financial Times* зазначив, що Китай має стати частиною створення нового фінансового світового порядку.

В роботах сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених розглядаються різні аспекти дослідження Китаю. Серед

активних дослідників цієї тематики слід назвати Кан Ден Сіка, Юань Сіньтао, О. Бутакова, О. Тизенгаузена, В. Кіктенко, А. Кобзева, Чжоу Минвэя, Чжан Яньбінь, Хуан Юі, Л. Переломова, П. Попова, І. Уса, Д. Покришку, К. Сироежіна, М. Тітаренко та інших. Інформаційною базою дослідження стали матеріали ООН, МВФ, дані МЕРТ, НБУ, Держстату України, КНР. Використовувалися також матеріали, викладені у монографіях, на конференціях і форумах, результати наукових досліджень тощо.

Ряд дослідників відзначають, що сьогодні на наших очах Китай посилює свої геостратегічні позиції, а геополітична боротьба Пекіна й Вашингтона стає одним із визначальних факторів світової політики. І це повністю відповідає сучасним реаліям. З 2016 р. китайська економіка вийшла на другу сходинку в світі за номінальним значенням ВВП. Сьогодні Китай входить до числа найбільш швидкозростаючих економік світу, причому реальне зростання ВВП за період з 1979 по 2016 рік становило в середньому 9,6%, лише останніми роками його економічне зростання дещо уповільнилося [6, с. 16]. За 10 років після вступу до СОТ відсоток Китаю на світовому ринку збільшився з 4% до понад 10%, що сприяло тому, що Китай став найбільшим експортером у світі, збільшивши при цьому також і імпорту. Так, середнє зростання експорту Китаю за останні десятиліття зросло в 5 разів, а зростання імпорту – в 4,7 рази. Китай найбільш активно експортує в США, Японію, Гонконг, Республіку Корея, Євросоюз [8, с. 6].

КНР останніми роками намагається посилювати свій стратегічний вплив на світову економіку через збільшення масштабів видобутку сланцевого газу в

країні (за даними експертів, орієнтовні запаси сланцевого газу в Китаї становлять 1300 трлн. куб. м), посилення розвідки та видобутку золота, рідкоземельних металів, збільшення обсягів автомобілебудування, а також через посилення своєї ролі в сфері енергетики, продовольства, виробництва мінеральних добрив та інших товарів. Китай сьогодні активно працює над посиленням і активним застосуванням новітніх інформаційних технологій, вже є декілька проектів новітніх надсучасних міст, які повністю управляються електронікою. Значну увагу Китай також приділяє і розвитку біотехнологій, новітніх екологічно чистих і безвідходних виробництв, посиленню енергозбереження та захисту навколишнього довкілля [4].

КНР бере активну участь у міжнародних та регіональних об'єднаннях, зокрема в регіоні Південно-Східної Азії, а також у АТР. Він активно підтримує такі регіональні об'єднання, як Шанхайська організація співробітництва, БРІКС, АТЕС, АСЕАН-Китай (10+1), АСЕАН-Китай, Японія і Республіка Корея (10+3), Саміт країн Східної Азії. З 1 січня 2010 р. вступила у дію Зона вільної торгівлі між АСЕАН і Китаєм, яка з часом може перетворитися у митний союз і спільний ринок.

Китай також посилює свою військову міць. Країна постійно збільшує військовий бюджет. У 2020 р. він офіційно зріс до 177 мільярдів доларів, хоча, за оцінкою експертів, він перевищує 216 мільярдів і є другим у світі після американського. Китай послідовно реалізує довгострокову програму будівництва збройних сил, що буде сприяти в подальшому розширенню стратегічних кордонів і життєвого простору. В перспективі до 2050 р. в

Китаї планують створити армію, здатну перемогти у війні будь-якого масштабу і тривалості з використанням усіх засобів і способів ведення збройної боротьби.

Проте, на думку експертів, Китаю потрібно подолати ще ряд проблем. Економічне зростання Китаю є схильним до тих самих криз, які пережили азіатські експортери в 1990-х роках. Гігантський внутрішній ринок усе ще обмежується бідністю значної частини населення та моделлю споживання, яка не схожа на західну. На відміну від західного суспільства, в Азії споживання не є пріоритетом (поширений жарг серед економістів у світі про те, що, «заробивши 100 доларів, американець витратить 110, а китаець відкладе 60»). Як приклад можна навести ситуацію з Японією, коли заходи уряду зі стимулювання внутрішнього споживання в 1990-х роках не дали результатів і воно продовжувало знижуватися, незважаючи на гігантські фінансові вливання, які замість споживання перенаправлялись на реінвестування.

У Китаї ще потребують розвитку інформаційні технології, недостатнє покриття Інтернетом. Так, у Китаї тільки 28,7% користувачів Інтернету на 100% населення, для порівняння: у Німеччині – 79%, Японії – 78%, США – 77%. ЄС разом зі США лідирують у наукових дослідженнях і створенні технологій, маючи кожен по 39% світового цитування наукових робіт, частка Китаю – 1%, Росії – 1%, Індії – 0,6%. Г. Терборн також підкреслює, що із 371 нобелівського лауреата 1946–2000 рр. у галузі природничих наук та економіки 59% представляли американські інституції, 37% – західноєвропейські і тільки 4% – весь інший світ [1].

У Китаї також є ще цілий ряд внутрішніх проблем: соціальна і територіальна

нерівність, дисбаланс у відносинах між центральним урядом і місцевими органами самоврядування, стан національних меншин, екологія, демократизація суспільства і т. д. Інакше кажучи, Китаю належить вирішити ще масу проблем, пов'язаних із реформами, і, звичайно ж, як і раніше, залишається невирішеною проблема приєднання Тайваню.

Економічне та геополітичне зростання Китаю також стримує цілий ряд економічних проблем, які потрібно вирішити. Це насамперед неповний перехід до ринкової економіки, надмірне державне втручання в економіку, банківський сектор, відсутність верховенства права, порушення прав і свобод людини, велика залежність від експорту, сильне надлишкове кредитування і зростаючий борг, екологічні проблеми.

У відповідь на економічне зростання Китаю на Заході та в деяких азіатських країнах, зокрема Японії, сформувалася концепція «китайської загрози». Одним із її фундаторів вважається професор Національної академії оборони Японії Томохаде Мураї, який у своїх статтях розглядає Китай як потенційного супротивника Японії. Цю думку підтримує також і американський політолог Аарон Фрідберг, який, аналізуючи перспективи розвитку багатополлярної Азії, зазначає, що Китай негативно впливає на азіатську систему безпеки через його посилене економічне зростання і прагнення відігравати домінуючу роль у регіоні, не завжди враховуючи інтереси інших азіатських країн. Фрідберг також підкреслює, що останніми роками посилюватиметься стратегічне суперництво Китаю і США за домінування в Східній Азії. Ряд дослідників для підтвердження цього концепту посилаються на роботи С. Хантінгтона,

який відзначав, що сучасні глобальні конфлікти відбуватимуться між націями і групами різних цивілізацій і будуть не стільки культурними чи ідеологічними, скільки військово-стратегічними, що сформується на основі «конфуціансько-ісламського зв'язку». Це «зіткнення цивілізацій» разом зі старим міфом про «жовту небезпеку» С. Хантінгтона обґрунтовується розширенням військової потужності Піднебесної, що тільки підсилює загрозу.

Проте не всі дослідники підтримують таку концепцію. Так, Збігнев Бжезинський у своїх роботах підкреслював важливість американсько-китайських відносин і не вважав, що Китай найближчим часом зможе серйозно конкурувати зі США, оскільки новітні інформаційні та технологічні розробки мають насамперед США та інші країни західного світу, а Китай поки що відстає від них. Політолог підкреслював, що Китай може стати важливим учасником розвитку міжнародної системи, а для цього потрібно проводити політику асиміляції Китаю в широку євразійську рівновагу. На думку З. Бжезинського, США мають домовлятися з Китаєм, оскільки він керується концепцією «мирного зростання» і прагне працювати за прозорими правилами гри, жорстка економічна чи тим більше військова конфронтація Китаю не потрібна. Крім того, слід також згадати про нерозривний економічний зв'язок і навіть економічну залежність США і Китаю. Китай має можливість спричинити фінансовий колапс у США шляхом «скидання» американських боргових зобов'язань, а США – через відмову від імпорту з Китаю – викликати кризу китайської економіки.

Відтак у цих умовах пильну увагу всього політичного світу прикуто до

сучасного зовнішньополітичного курсу Китаю. Судячи з візитів лідерів Китаю в інші країни і лідерів інших країн у Китай, можна зробити висновок, що у зовнішньополітичній стратегії відбулися витончені зміни. Ці зміни вказують на особливості китайської дипломатії.

По-перше, як і раніше, серйозна увага приділяється відносинам з великими державами. Так, Сі Цзіньпін активно контактує з Росією, США, а прем'єр-міністр Лі Ке Чанг – з Індією, Німеччиною. Китай офіційно відвідав президент Франції [10].

По-друге, ще більший акцент робиться на збалансованому зовнішньополітичному курсі. Як відомо, китайська дипломатія завжди надавала чималого значення збалансованим відносинам, і при владі Сі Цзіньпіна цей курс отримав ще більший розвиток.

По-третє, у зв'язку зі зростанням ролі країн БРІКСа китайські керівники вже нанесли візит в три з п'яти країн організації – Росію, Індію та ПАР. Сьогодні на світовій арені БРІКС демонструє нові порядки і, цілком можливо, стане «платформою» для становлення Китаю як лідера.

По-четверте, Китай продовжує проявляти зовнішньополітичну активність щодо сусідніх країн: Російської Федерації, Індії, Пакистану [2, с. 60].

І, нарешті, Китай зміцнює відносини з країнами, що розвиваються. Про це свідчить візит Сі Цзіньпіна в південноафриканські країни і країни Карибського басейну. Велика увага приділяється російському вектору, який спрямований на те, щоб спільно протистояти США і НАТО.

Крім того, Китай, згідно зі стратегією західного вектора, значну увагу приділяє західним країнам з метою розширення

ринку збуту і залучення ресурсів; чому на нинішньому етапі, як і раніше, велика увага приділяється Заходу, частково пов'язано з тим, що в Південно-Східній і Північно-Східній Азії постійно проходять досить жорсткі зіткнення інтересів Китаю з США. Стратегію західного вектора загалом можна розділити на три напрямки [10].

Перший – розвиток північно-західної частини Китаю для зниження різниці в економічному розвитку і рівні життя населення зі східними регіонами, тим самим знижуються ризик відділення (автономізації) північно-західної частини від КНР.

Другий – розвиток північно-західної частини Китаю дає можливість тісніше співпрацювати з такими країнами, як Афганістан, Пакистан, середньоазіатські та близькосхідні країни. Як відомо, ці країни багаті корисними копалинами, а Китай є їх величезним споживачем. Геополітично Центральна Азія і Близький Схід є дуже важливими регіонами, а історія міжнародних відносин свідчить про те, що хто має вплив на ці регіони, той має великий вплив на Євразійський регіон. Крім того, поки в цьому регіоні вплив США не настільки сильний, як в інших регіонах. Тим часом Китай за минулі десять років за допомогою Шанхайської угоди наростив у цьому регіоні свій вплив. Використовуючи переваги Шанхайської угоди, Китаю вдалося значно зміцнити свої позиції в Середній Азії, що, в свою чергу, дало можливість значно знизити небезпеку виникнення національно-визвольного руху за відділення від Китаю національних меншин. Відомо, що національно-визвольний рух північно-західної частини Китаю тісно взаємопов'язаний з країнами Центральної Азії.

Третій – здійснення стратегії західного вектора дає можливість значно забезпечити транспортний коридор доставки нафти в Китай. Китай хоче значно розширити співробітництво з країнами Африки і Південної Америки, що розвиваються. Стратегія дій щодо Росії й Індії також є частиною зазначеного вектора. В недалекому майбутньому Китай збирається залучити до Шанхайської угоди такі країни, як Індія, Пакистан, Іран. Як відомо, стратегія західного вектора робить акцент на торгово-економічному співробітництві. Китай не випадково спрямовує свої зусилля на західний вектор, бо в Східній Азії через територіальні, історичні проблеми зберігаються напружені відносини з багатьма країнами: В'єтнамом, Філіппінами, Японією. Щоправда, відносини з Філіппінами, з приходом до влади президента Дуарте, можуть змінитися в кращій бік. З низкою країн ASEAN відносини теж далеко не найкращі. Зміну зовнішньополітичного курсу Китаю можна охарактеризувати як результат пасивного, але в той же час і цілеспрямованого курсу активної дії. Зрозуміло й те, що Китаю сьогодні, крім стратегії західного вектора, одночасно необхідно вирішувати питання, які є в Східній і особливо в Північно-Східній Азії [3, с. 56].

Одним із важливих стратегічних завдань нинішнього Китаю є зниження напруги в регіоні Південно-Китайського моря. Якщо у вирішенні проблеми Корейського півострова (північнокорейське питання) Китай відіграє важливу роль, але є стороннім спостерігачем, то у вирішенні проблем регіону Південно-Китайського моря Китай є зацікавленою особою. Вирішення проблеми регіону Південно-Китайського моря включає

дуже важливу частину національного інтересу. Оскільки зацікавлені сторони також добре розуміють, наскільки це важливо з точки зору національних інтересів, вирішення цього питання для Китаю буде непростим. Проблема ще посилюється тому, що, по-перше, складні відносини з країнами ASEAN, які розташовані навколо Південно-Китайського моря, по-друге, тут проходять морські транспортні магістралі і тут добувають нафту [3, с. 56].

Китай, який претендує на лідируючі позиції в світовому співтоваристві, конфліктує з сусідніми невеликими державами. Все це говорить про гостроту і складність проблеми. Звичайно, та ситуація, яка склалася сьогодні в регіоні Південно-Китайського моря, – результат недостатнього вживання заходів з боку Китаю. Для вирішення протистояння в цьому регіоні нині працюють багато організацій. Нещодавно гонконгські дослідники запропонували такий варіант вирішення проблеми: застосувати щодо Філіппін санкції, а з В'єтнамом співпрацювати для розвитку регіону Південно-Китайського моря. Інакше кажучи, вирішити проблему не військовим, а економічним шляхом, поєднуючи розробки і розвиток для досягнення успіху. А з іншого боку, таким чином можна покарати Філіппіни, тим самим показавши всьому світу, що не варто конфліктувати з Китаєм.

Об'єктивно вирішення південно-китайських проблем має багато труднощів: по-перше, Китай проголошує зовнішньополітичну стратегію мирного вирішення проблем. По-друге, сьогодні для Китаю вирішення внутрішніх проблем стоїть на першому місці. По-третє, хоча військова міць Китаю значно зросла,

в разі виникнення воєнного конфлікту необхідна і військово-морська міць, яка поки що у Китаю не достатня. По-четверте, оскільки конфліктуючі країни є членами країн ASEAN, то Китаю доведеться конфліктувати з усіма країнами цієї організації, що не входить у його плани. По-п'яте, варто врахувати вплив зовнішніх сил, наприклад США, які зробили Філіппіни базою протистояння з Китаєм.

У вирішенні проблем Північно-Китайського моря Китаю не варто поспішати, але і не потрібно бути пасивним. Звичайно, Китаю хочеться швидко вирішити цю проблему, але, з огляду на той факт, що тут переплетені інтереси різних країн і Китай ще недостатньо сильний, слід почекати. Це не означає, що вирішення проблеми потрібно затягувати надовго. Тут необхідна ретельна розробка життєздатної стратегії. І при цьому не слід забувати, що головна причина конфлікту – виявлення нафтових покладів і безпека морського шляху, що з'єднує Тихий та Індійський океани. Однозначно зрозуміло, що такі країни, як Малайзія, В'єтнам, нізащо не відмовляться від нафтових родовищ. Китаю слід продумати таку стратегію, щоб було вигідно обох сторонам, при цьому забезпечивши безпеку морських перевезень і прийнявши на себе основну частку фінансових витрат.

Також необхідно нарощувати військово-морську міць – не для ведення бойових дій, а для значного поліпшення своїх позицій. Таким чином, для вирішення конфліктної ситуації в Південно-Китайському морі потрібні конкретні стратегічні шляхи і прагнення. На думку китайського політичного і партійного діяча Донг Ві Вона, в конкретній стратегії

щодо вирішення конфліктної ситуації на Південно-Китайському морі мають міститися чотири компоненти [5].

Потрібно заново переглянути правила взаємовідносин з країнами регіону Південно-Китайського моря. В офіційній формі викласти принципи, що стосуються цієї проблеми, а також позиції, вимоги та інтереси з детальними їх описами. Не секрет, що Китай має схильність до принципових рішень щодо суверенних держав і в територіальних конфліктах. Природно, принципи дуже важливі, але не менш важливо знайти методи і способи конкретизації цих принципів і позицій, а також правильно їх пред'явити. І якщо в територіальному конфлікті за право власності на Південно-Китайському морі не буде достатньої аргументації на користь Китаю, це може принести тільки шкоду. Останнім часом багато країн намагаються вирішити спірні питання на засадах законності. Тому Китаю теж дуже важливо законно аргументувати свої претензії і підстави. Якщо ж не є можливим перегляд законів і правил, то як мінімум через офіційну заяву слід оголосити міжнародній спільноті свої позиції. Тільки таким шляхом можна буде уникнути зіткнень і перейти або до обговорення, або до взаємних поступок. Бажано також створити адміністративну систему реформ і розвитку регіону Південно-Китайського моря. В цьому плані дуже доречним є будівництво нового міста Саньшай.

Спільно з сусідніми країнами цього регіону потрібно забезпечити безпеку судноплавства в Південно-Китайському морі. Як відомо, останнім часом розгорівся конфлікт у зв'язку з виявленням величезних запасів нафти і безпеки судноплавства, оскільки цей район

з'єднує Індійський і Тихий океани. Жодна з країн (Малайзія, В'єтнам) не поступляється своєю вигодою, і в такій ситуації необхідно або шукати компроміси, що задовольняють всі сторони, або використовувати силовий шлях [5].

Щодо безпеки судноплавства слід зазначити, що в цьому питанні необхідно спільно розробити конкретні заходи, при цьому кожна країна має зробити свій вклад. Але саме Китай має понести найбільше навантаження і зіграти ключову роль у практичному здійсненні проекту.

У вирішенні цього питання велику роль може зіграти нарощення військово-морських і повітряних сил. Це не говорить про те, що Китай захоче вирішити питання тільки військовим шляхом, але зможе значно полегшити його вирішення. Таким чином, щоб розрядити обстановку в регіоні, одночасно необхідні і прагнення, і план практичного втілення.

І Китай вже реалізує ряд заходів щодо гармонізації ситуації в цьому регіоні. Так, нещодавно прем'єр-міністр КНР Лі Кецянь заявив про те, що ведуться переговори із державами Південно-Східної Азії щодо кодексу поведінки в Південно-Китайському морі. В результаті перемовин буде вироблений документ, який буде визначати основні параметри взаємодії в цій частині Світового океану, яка є ареною суперечок між прибережними країнами. Переговори мають завершитися протягом трьох наступних років.

Зазначені фактори свідчать про те, що у Китаї є ряд внутрішніх і зовнішніх проблем. Хоча досі більше уваги приділялось внутрішнім, але у зв'язку з претендуванням на роль лідера світового суспільства Китаю потрібно

зосередитись на зовнішньополітичних питаннях.

Щодо китайсько-українських відносин, то Китай завжди дотримувався принципів добросусідських та взаємовигідних відносин з Україною. Сьогодні Китай входить у десятку країн – найбільших торговельних партнерів України. Найбільше Україна експортує в Китай продовольство. Тому коли Росія здійснила напад на Україну, Китай зайняв нейтральну позицію, заявивши про те, що він підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, але розуміє також і Росію, яка хоче безпекових гарантій нерозширення НАТО. І хоча Китай деякий час декларував себе союзником Росії і сьогодні формально також не засуджує агресії Росії проти України, проте збройне протистояння між Україною та Росією негативно впливає також і на Китай. Так, внаслідок воєнних дій посівна кампанія в Україні перебуває під загрозою, відтак Китай може не отримати значної частини аграрної продукції. Китай також не хоче підпадати під санкції США та Європейського Союзу, оскільки він продовжує торгувати з Росією, а США та Євросоюз забороняють експорт в Росію високотехнологічної продукції навіть з боку третіх сторін, тому якщо Китай буде продовжувати це робити й надалі, то підпаде під санкції західного світу.

Хоча, найімовірніше, в геополітичному плані Китай використав Росію, щоб відслідкувати реакцію Заходу на напад на Україну. Якби провідні західні країни не консолідувалися і не наклали потужні економічні санкції на Росію, Китай, мабуть, розглядав би можливість нападу на Тайвань. Але після невдачі Росії в Україні Китай вже остерігається від можливого нападу на Тайвань. Крім

того, Китай занепокоєний тим, що США та Європейський Союз дуже швидко консолідувалися у протидії російській агресії проти України, а Китаю вигідна поліцентричність, щоб ключові центри сили були роз'єднані і кожен грав тільки за себе, тоді Китай поступово б посилював свої позиції. А об'єднання Заходу, навіть ситуативне, йому не вигідне, тому, швидше за все, Китай не буде відкрито підтримувати Росію. Можливо, Китаю навіть вигідна слабка Росія, оскільки в цьому випадку він просто перетворить її на свій сировинний придаток і ринок збуту своїх товарів. Тому Сі Цзіньпін й підіграв імперським прагненням В. Путіна, запевнивши його у своїй підтримці, підштовхнувши до злочинної агресії проти України, а насправді лише реалізуючи свої далекоглядні плани щодо послаблення Росії і привласнення її ресурсів [9].

Підсумовуючи, слід констатувати, що зовнішньополітична стратегія Китаю спрямована на реалізацію концепції «мирного зростання» Китаю та налагодження добросусідських відносин з країнами світу. Очільники Китаю підкреслюють миролюбну сутність Китаю, який відкрито не підтримує ті чи інші регіональні конфлікти, займаючи позицію спостерігача й отримуючи від цього певні економічні вигоди. Китайці люблять конфуціанську філософію і керуються нею також і в зовнішній політиці, намагаючись не втручатися у будь-які протистояння.

У перспективі потрібно поглиблювати дослідження цієї проблематики, зокрема в контексті ґрунтовнішого аналізу геополітичного протистояння США – Китай та його впливу на світову і регіональну безпеку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Європа у глобальному світі: експертні та масові оцінки перспектив Європейського Союзу. 2017. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2913521 (дата звернення: 10.05.2022).
2. Кан Ден Сік. Зміни у відносинах між Китаєм і Північною Кореєю. *Європейський журнал права та політичних наук*. 2016. № 3 (Австрія). Р. 59–64.
3. Кан Ден Сік. Корейська проблема в контексті трансформацій світової політичної системи: монографія. Київ: КНЛУ, 2017. 284 с.
4. Китай як локомотив сучасного світу. Частина 1. Геополітичний компас Китаю. URL: <http://bintel.com.ua/uk/article/kitaj-kak-lokomotiv-sovremennogo-mira1/> (дата звернення: 12.05.2022).
5. Проблема Південно-Китайського моря: Пекін зробив важливу заяву. URL: <https://glavcom.ua/world/observe/problema-pivdenno-kitayskogo-morya-pekin-zrobiv-vazhlivu-zayavu-544366.html> (дата звернення: 15.05.2022).
6. Радзівська С., Нас І., Покришка Д. Глобальні домінанти розвитку Китаю. URL: http://iepjournals.com/journals/26/2017_7_Radziivska_Us_Pokryshka.pdf (дата звернення: 16.05.2022).
7. Сі Цзіньпін: лідер великої держави в нову епоху. 2018. URL: <http://ukrainian.cri.cn/841/2018/01/24/2s52660.htm> (дата звернення: 16.05.2022).
8. Чен Цзюнь. Структурні зрушення у зовнішній торгівлі Китаю в сучасних умовах: автореф. дис. к. е. н.: 08.00.02. Київ: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2016. 18 с.
9. Чупрій Л. В. Чи виграє Китай від війни в Україні? URL: <https://matrix-info.com/chy-vygraye-kytaj-vid-vijny-v-ukrayini/> (дата звернення: 17.05.2022).
10. Шовковий шлях завтрашнього дня: оцінка Угоди про вільну торгівлю між ЄС і Китаєм. Резюме, квітень 2016. Центр європейських політичних досліджень (CEPS). С. 29.
11. Fogel R. Capitalism and democracy in 2040: forecasts and speculations. 2007. Pp. 88–89.

REFERENCES

1. Europe in the Global World: Expert and Mass Assessments of the European Union's Prospects (2017). [online] Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2913521 [Accessed 10 May 2022]. [in Ukr.]
2. KAN, Den Sik (2016). Evolution of China's Policy towards Korea. *European Journal of Law and Political Sciences*, № 3, p. 59-64. [in Ukr.]
3. KAN, D. S. (2017). *The Korean Problem in the Context of Transformations of the World Political System: a monograph*. Kyiv: KNLU, 284 p. [in Ukr.]
4. *China as the Locomotive of the Modern World. Part 1. Geopolitical Compass of China*. [online] Available at: <http://bintel.com.ua/uk/article/kitaj-kak-lokomotiv-sovremennogo-mira1/> [Accessed 12 May 2022]. [in Ukr.]
5. *The South China Sea Problem: Beijing has Made an Important Statement*. [online] Available at: <https://glavcom.ua/world/observe/problema-pivdenno-kitayskogo-morya-pekin-zrobiv-vazhlivu-zayavu-544366.html> [Accessed 15 May 2022]. [in Ukr.]
6. RADZIEVSKA, S., NAS, I.; POKRYSHKA, D. (2017). [online] *Global Dominants of China's Development*. Available at: http://iepjournals.com/journals/26/2017_7_Radziivska_Us_Pokryshka.pdf [Accessed 16 May 2022]. [in Ukr.]
7. *Xi Jinping: the Leader of a Great Power in a New Era* (2018). [online] Available at: <http://ukrainian.cri.cn/841/2018/01/24/2s52660.htm> [Accessed 16 May 2022]. [in Ukr.]
8. CHEN JUN (2016). *Structural Shifts in China's Foreign Trade in Modern Conditions: Autoref. of Dis. of Candidate of Economics Sciences: 08.00.02*. Kyiv: IMV Taras Shevchenko KNU, 18 p. [in Ukr.]
9. CHUPRII, L. (2022). [online] *Will China benefit from the war in Ukraine?* Available at: <https://matrix-info.com/chy-vygraye-kytaj-vid-vijny-v-ukrayini/> [Accessed 17 May 2022]. [in Ukr.]
10. *Tomorrow's Silk Road: Assessing an EU-China Free Trade Agreement*. Summary, April (2016). The Center for European Policy Studies (CEPS). P. 29 [in Ukr.]
11. FOGEL, R. (2007). *Capitalism and democracy in 2040: forecasts and speculations*, pp. 88–89. [in Eng.]